

Splendidum družstvo

綠
苑
華
苑

FOLIES-BERGERE
La 101e Folie

Johann Schneider

Le Petit Journal

NEJZNÁMĚJŠÍ KURTIZÁNY HISTORIE

Copyright © Johann Schneider

Cover © Splendidum družstvo, 2026

Czech Edition © Splendidum družstvo

Vražné, Hynčice, 2026

První el. vydání

ISBN 978-80-7681-495-0 (EPUB)

ISBN 978-80-7681-496-7 (MOBI)

ISBN 978-80-7681-497-4 (PDF)

Splendidum družstvo 2026

Aspasia (asi 470 př. n. l. - 400 př. n. l.)

Athény se teprve probouzely.

První paprsky slunce dopadaly na mramorové sloupy Akropole. Ulice byly ještě tiché. Jen obchodníci rozkládali své stánky. Otroci spěchali pro vodu k veřejným studnám. Nad městem se vznášela vůně olivového oleje. Voněl tam také čerstvě upečený chléb a vlhký mořský vzduch.

V jednom z domů nedaleko Agory už však bylo velmi živo.

Na otevřeném dvoře se scházeli muži. Jejich jména měla brzy rozhodovat o celé budoucnosti Athén. Někteří z nich byli hrdí vojevůdci. Jiní byli obratní řečníci. Další byli hlubocí filozofové. Všichni tito myslitelé pevně věřili, že slova mohou být někdy mnohem mocnější než ostré meče.

Uprostřed nich stála jedna výjimečná žena.

Nepromluvila na ně hned. Nechala všechny své hosty nejprve v klidu usednout. Pozorně pozorovala jejich napjaté tváře. Dobře věděla, že každý z nich přišel s vlastním pevným názorem. A také s obrovskou vlastní pýchou.

Teprve potom se jemně usmála.

„Řekněte mi,“ pronesla zcela klidně, „jak může být stát skutečně silný, když jeho vlastní občané neumějí vůbec naslouchat jeden druhému?“

Na dlouhý okamžik se na celém dvoře rozhostilo naprosté ticho.

Pak se náhle rozproudila divoká debata.

Jeden z přítomných mužů hlasitě namítal, že o všem rozhoduje výhradně hrubá síla vojska. Druhý bojovně tvrdil, že největší moc mají vždy jen psané zákony. Třetí se s vážnou tváří dovolával spravedlnosti mocných bohů.

Žena jim trpělivě naslouchala. Občas mezi ně položila jedinou trefnou otázku. Jindy jen nepatrně a nesouhlasně zavrtěla svou hlavou. A pokaždé se jejich rozhovor stočil úplně jiným směrem.

V nejtmavším rohu místnosti seděl jeden velmi mladý muž. Celou dobu jen mlčel. Pečlivě a soustředěně sledoval každé vyřčené slovo. Nebyl ještě vůbec slavný. Jednoho dne se však bezpochyby stane jedním z nejznámějších filozofů všech dob. Jmenoval se Sókratés.

Vedle velkého okna stál vysoký a urostlý muž. Na dřevěném stole měl položenou svou těžkou bronzovou přilbu. Vlasy už mu sice pomalu začínaly šedivět, ale jeho pohled byl stále neobyčejně pevný. Když všichni ostatní konečně domluvili, otočil se přímo k ženě.

„Co si o tom všem myslíš ty, Aspasié?“

Byla už dávno zvyklá na to, že ji muži poslouchají.

Přitom nebyla právoplatnou občankou Athén. Nemohla kvůli tomu nikde hlasovat. Nemohla ani zastávat žádný veřejný úřad. Podle tehdejšího přísného zákona byla pouhou cizinkou.

Přesto za ní pravidelně přicházeli ti nejmocnější muži z celého města. Nechodili tam proto, že by snad museli. Chodili tam jednoduše proto, že sami chtěli slyšet její moudrý názor.

Aspasia se pomalu a hluboce nadechla.

„Moc,“ řekla velmi tiše, „nikdy nevydrží dlouho, pokud se začne bát moudrosti.“

Mocný Periklés se pro sebe jen spokojeně pousmál. Právě pro tuto vlastnost ji tak hluboce miloval. Nemiloval ji jen pro její velkou krásu, o níž tehdy nadšeně psali všichni básníci.

Nemiloval ji ani pro její neobyčejný půvab, který neustále obdivovali cizinci z celého světa.

Miloval především její bystrou a nezávislou mysl.

Velmi dobře věděl, co ho čeká. Když večer skončí dlouhé jednání lidového shromáždění, odejde domů. Tam na něj bude čekat soukromý rozhovor. Ten bude pro něj stejně důležitý jako všechny slavné projevy na hlučné Agoře.

Jen málokdo zvenčí si však dokázal představit realitu. Nikdo netušil, jakou strašlivou cenu za své vysoké postavení Aspasia každý den platila.

Mnozí konzervativní Athéňané ji totiž z duše nenáviděli. Nazývali ji veřejně bezcitnou svůdkyní. Obviňovali ji z toho, že tajně a úplně ovládá celého Perikla. Šířili o ní po celém městě ty nejhorší pomluvy. Tvrdili o ní, že svým chováním těžce kazí mravy celého města.

Pro jiné lidi byla zase jen obyčejnou cizinkou. Pocházela z maloasijského Milétu. Podle nich neměla nikdy překročit čistý práh vznešených athéňanských domů.

Jenže odvážná Aspasia se absolutně odmítala podřídít cizím představám. Nechtěla žít tak, jak tehdy společnost nutila žít obyčejné ženy.

Právě proto se z této ženy stala nesmrtelná legenda.

A právě proto dodnes přesně nevíme pravdu. Je těžké určit, kde končí skutečná historická Aspasia. Nikdo neví, kde přesně začínají lživé i oslavné příběhy. Tyto mýty o ní po staletí cíleně vytvářeli jak její velcí obdivovatelé, tak její největší a nesmiřitelní nepřátelé.

Slunce mezitím vystoupalo vysoko nad střechy domů. Rozhovor na dvoře pomalu končil. Muži se začali rozcházet do horkých městských ulic. Každý z nich si ale v hlavě odnášel kousek její pravdy.

Sókratés opouštěl dům jako poslední. Dlouho se ještě ohlížel za sebe. Periklés zůstal stát u okna vedle Aspasia. Vzal ji jemně za ruku. Věděl, že dokud má vedle sebe její mysl, dokáže čelit všem nepřátelům v celém Řecku. Celé město venku hučelo svým běžným životem, ale v tomto domě dál vládl klid, moudrost a vzájemný respekt.

Aspasia – žena, která změnila Athény

Aspasia se narodila kolem roku 470 př. n. l. ve významném maloasijském městě Milétu, jedné z nejbohatších řeckých obcí na pobřeží Egejského moře. Jejím otcem byl podle antických pramenů Axiochos, vážený občan města. Přestože o jejím dětství existuje jen velmi málo spolehlivých

historických údajů, většina badatelů se shoduje, že vyrůstala v zámožné a vzdělané rodině.

Milétos byl v té době centrem obchodu, filozofie i vědy. Právě zde působili myslitelé jako Thalés, Anaximandros a Anaximenés, jejichž odkaz byl ve městě stále živý. Prostředí, v němž Aspasia vyrůstala, bylo otevřenější než většina řeckých měst, zejména ve srovnání s Athénami. Ženy zde sice stále neměly plná občanská práva, ale mohly se pohybovat ve společnosti svobodněji a získat lepší vzdělání.

Již od dětství projevovala mimořádnou inteligenci a zvědavost. Zatímco většina dívek se učila především vedení domácnosti, Aspasia měla pravděpodobně možnost osvojit si také čtení, psaní, hudbu a základy rétoriky. Její otec si zřejmě uvědomoval hodnotu vzdělání a podporoval dceřin zájem o literaturu i filozofii.

Aspasia ráda naslouchala rozhovorům obchodníků, cestovatelů a učenců, kteří přicházeli do přístavu z celého Středomoří. Díky tomu se již v útlém věku seznamovala s různými názory, kulturami a politickými poměry řeckého světa. Naučila se, že slova mohou být stejně mocná jako meč a že dobře vedená řeč dokáže změnit lidské rozhodnutí.

Kolem desátého roku života začala získávat vzdělání odpovídající dcerám bohatých rodin. Učila se hudbě, zpěvu, recitaci básní Homéra i správnému společenskému vystupování. Velkou pozornost věnovala také umění přesvědčivého projevu, které se později stalo jedním z jejích největších darů.

Ve dvanácti až patnácti letech již byla známá jako výjimečně vzdělaná a pohotová mladá žena. Podle pozdější tradice dokázala vést rozhovory s dospělými muži o filozofii, politice i literatuře, což bylo na svou dobu mimořádně neobvyklé. Není jisté, nakolik jsou tato svědectví historicky přesná, ale shodují se s její pozdější pověstí jedné z nejvzdělanějších žen klasického Řecka.

Do svých patnácti let tak Aspasia vyrůstala v prostředí, které podporovalo vzdělání více než většina řeckých měst. Získala nejen znalosti, ale i sebevědomí, schopnost kriticky přemýšlet a výjimečný řečnický talent.

Tyto vlastnosti jí později umožnily prosadit se v Athénách, kde se stala společnicí státníka Perikla a jednou z nejvlivnějších žen klasické antiky, přestože jako cizinka neměla žádná politická práva.

Kolem poloviny 5. století př. n. l. se Aspasia objevila v Athénách. Dodnes přesně nevíme proč. Mohla sem přijít za obchodem, za příbuznými nebo jako součást skupiny přistěhovalců z Milétu. Jisté je pouze to, že nebyla athénskou občankou. Byla metoikem – cizinkou s právem žít ve městě, ale bez politických práv. Nemohla hlasovat, vlastnit půdu ani uzavřít zákonný sňatek s athénským občanem.

Právě zde začíná vznikat legenda.

Mnoho antických autorů ji označuje za hetéru. Dnes bývá toto slovo často překládáno jako kurtizána, skutečnost však byla mnohem složitější. Hetéry nebyly obyčejné prostitutky. Patřily k nejvzdělanějším ženám řeckého světa. Uměly vést rozhovor, recitovat poezii, hrály na hudební nástroje a účastnily se hostin, kam měly manželky athénských občanů zakázaný přístup. Právě při těchto setkáních vznikala politická spojení i filozofické debaty.

Někteří badatelé však upozorňují, že označení Aspasia za hetéru může být pouhou pomluvou. Její političtí odpůrci totiž dobře věděli, že útok na ženu je často nejrychlejší cestou, jak poškodit muže po jejím boku. Dodnes proto nelze s jistotou říci, zda skutečně provozovala dům pro společnice, nebo zda šlo jen o účelově šířené obvinění.

Ať už byla pravda jakákoli, jedno bylo jisté.

Aspasia brzy přitahovala pozornost nejvlivnějších mužů Athén.

Mezi nimi i Perikla.

V době, kdy se poznali, byl Periklés nejmocnějším mužem města. Pod jeho vedením vznikaly velkolepé stavby na Akropoli, rozvíjela se demokracie a Athény prožívaly své zlaté období. Přesto právě on našel zalíbení v cizince, která neměla žádné postavení ani politickou moc.

Jejich vztah vyvolal obrovský rozruch.

Periklés se kvůli Aspasii rozešel se svou manželkou a začal s ní veřejně žít. Protože zákony zakazovaly sňatek mezi athénským občanem a cizinkou, nikdy se nemohli stát manželi v právním slova smyslu. Přesto spolu sdíleli domácnost a vychovávali syna, kterého pojmenovali Periklés mladší.

Pro mnohé Athéňany to bylo pobuřující. Ještě větší pohoršení však vyvolávalo něco jiného. Aspasia nebyla tichou ženou sedící v koutě. Diskutovala. Ptala se a přemýšlela.

Někteří autoři tvrdili, že právě Aspasia učila umění řeči nejen mladé Athéňany, ale dokonce i samotného Perikla. Není možné ověřit, zda je to pravda, jisté však je, že její mimořádné řečnické schopnosti byly známé po celém městě.

Takové postavení ženy bylo v Athénách téměř nepředstavitelné.

Většina občanek trávila život v oddělené části domu. Na veřejnosti se objevovaly jen výjimečně. O politice nemluvily a na hostiny mezi muže nesměly. Aspasia tato pravidla porušovala svou pouhou existencí.

A právě proto se stala terčem útoků.

Komediograf Aristofanés i další autoři si z ní dělali legraci na divadelních scénách. V jejich hrách vystupovala jako svůdkyně, která manipuluje Periklem a ovládá celé Athény. Humor tehdejších komedií byl často krutý a neměl daleko k osobním urážkám. Diváci se smáli, ale pomluvy postupně začaly žít vlastním životem.

Netrvalo dlouho a objevilo se i vážnější obvinění.

Aspasia byla postavena před soud pro údajnou bezbožnost a kažení athénských žen. Šlo o velmi nebezpečné obvinění. Za podobné činy mohl člověk přijít nejen o majetek, ale i o život. Antický životopisec Plútarchos vypráví, že Periklés při její obhajobě osobně vystoupil před soudce a s nebývalým dojetím prosil o její osvobození. Zda skutečně proléval slzy, jak

později tvrdily prameny, už dnes nevíme. Víme však, že Aspasia byla nakonec zproštěna obvinění.

Přežila.

Ale útoky nikdy neskončily.

Stíny minulosti

Historie bývá často milosrdná k velkým hrdinům, ale krutá k detailům jejich soukromého života. Za fasádou oslavované athénské demokracie se skrývaly intriky, obchod s lidmi a kruté zákony, které tvrdě dopadly i na Aspasiu a její nejbližší.

Co se s Aspasií stalo po tragické smrti Perikla v roce 429 př. n. l., kdy podlehl morové epidemii?

Aspasia v Athénách rázem ztratila svého nejmocnějšího ochránce. Zůstala sama s malým synem, bez majetkových práv a obklopena nepřáteli. Její situace byla kritická.

Aby přežila a udržela si své postavení, musela se okamžitě znovu chopit iniciativy. Ještě téhož roku se spojila s mužem jménem Lysiklés. Nebyl to žádný vznešený aristokrat, ale prostý a velmi bohatý obchodník s dobyt看em. Athénská smetánka jím hluboce opovrhovala. Považovali ho za nevzdělaného křupana.

Aspasia však během jediného roku dokázala z tohoto hrubého obchodníka udělat vlivného politického řečníka a vojevůdce. Doslova mu napsala jeho politickou kariéru. Tento románek však netrval dlouho. Lysiklés padl hned následujícího roku v bitvě v Karii. Aspasia tak podruhé během krátké doby ovdověla a musela se stáhnout do ústraní, kde dožila zapomenuta světem.

Stinná stránka obchodu: Otroctví a nevěstince

Nejtemnější kapitola, o které se moderní historikové zmiňují jen velmi opatrně, se týká jejího údajného podnikání. Starověcí autoři, včetně slavného dramatika Aristofana, otevřeně psali o tom, že Aspasia nevedla pouhý intelektuální salon. Podle nich provozovala dům, který fungoval jako luxusní nevěstinec pro nejvyšší athénskou elitu.

Aristofanés ve své komedii *Jezdci* dokonce tvrdil, že Aspasia kupovala mladé dívky z chudých rodin a zotročovala je. Učila je umění svádění, tance a řeči, aby z nich vychovala nové hetéry. Z těchto dívek pak měla obrovské finanční zisky. V tehdejších Athénách byl obchod s lidmi a provozování nevěstinců legální, pro ženu v jejím postavení to však znamenalo permanentní morální cejch.

Syn, kterého popravila vlastní vlast

Největší osobní tragédií Aspasiae byl osud jejího jediného syna, Perikla mladšího. Protože byl synem cizinky, neměl původně vůbec nárok na athénské občanství. Teprve na sklonku života zdrcený a osamělý starý Periklés vyprosil u lidového shromáždění výjimku, aby jeho syn mohl nést jeho jméno a dědit.

Mladý Periklés se nakonec stal jedním ze slavných athénských generálů. V roce 406 př. n. l. však velel athénskému loďstvu v bitvě u Arginských ostrovů. Athéňané sice zvítězili, ale kvůli silné bouři nestihli zachránit trosečníky z potopených lodí. Rozzuřený a zmanipulovaný dav v Athénách za to nechal všechny generály odsoudit k smrti.

Periklés mladší byl popraven vypitím bolehlavu. Aspasia tak musela na stará kolena přihlížet tomu, jak město, které s jeho otcem pomáhala budovat, chladnokrevně zavraždilo její jediné dítě.

Její jméno se stalo symbolem ženy, která dokázala vstoupit do světa vyhrazeného mužům. Pro jedny byla nebezpečnou svědkyní. Pro druhé

výjimečně vzdělanou myslitelkou, která svou inteligencí předběhla dobu o celá staletí.

Právě proto nás Aspasia fascinuje dodnes.

Fryné (asi 371 př. n. l. - 330 př. n. l.)

Slunce se teprve vyhouplo nad athénské kopce, ale město už bylo vzhůru.

Úzkými dlážděnými ulicemi proudily desítky lidí. Obchodníci otevírali své krámky, otroci nesli na ramenou džbány s vodou a z chrámů se linula vůně kadidla. Dnešní ráno však nebylo jako každé jiné.

Po celých Athénách se šířila jediná zpráva.

Dnes bude souzena Fryné.

Její jméno vyslovovali lidé šeptem i nahlas. Někteří s obdivem, jiní s nenávistí. Pro jedny byla nejkrásnější ženou Řecka, pro druhé pouhou hetérou, která si dovolila vystoupat příliš vysoko.

Před budovou lidového soudu se začal tvořit dav ještě dlouho před otevřením dveří.

Přicházeli bohatí občané v čistých bílých chitónech, řemeslníci s mozolnatýma rukama, mladí studenti řečnictví i zvědavé ženy, které se snažily zahlédnout alespoň kousek dění z okolních ulic. Všichni věděli, že dnešní proces nebude obyčejný.

Nešlo jen o soud. Šlo o střet dvou světů. Světa zákonů a světa lidských předsudků. Najednou se dav rozestoupil.

Ulicí pomalu přicházela žena.

Neměla na sobě drahé šperky ani hedvábné roucho, jak by mnozí očekávali. Byla oblečena prostě. Lehký bílý šat jí splýval až ke kotníkům a přes ramena měla přehozený jemný plášť. Vlasy měla sepnuté dozadu a na tváři nebylo patrné žádné líčení.

Jen klid. Alespoň navenek.

Když procházela kolem přihlížejících, zaslechla útržky rozhovorů.

„To je ona?“

„Čekal jsem, že bude krásnější.“

„Počkej, až se usměje.“

„Říká se, že kvůli ní muži přicházeli o celé jmění.“

„Stejně patří před soud.“

Fryné neodpověděla. Dívala se přímo před sebe. Jen její sevřené prsty prozrazovaly, že i ona cítí strach. Nebála se smrti. Bála se nespravedlnosti.

Před několika desítkami let stál před podobným soudem Sókratés. Ani jeho moudrost jej nezachránila.

Když vstoupila do soudní síně, ovanul ji chlad kamenných zdí.

Místnost byla mnohem větší, než si pamatovala. Vysoké sloupy podpíraly strop a světlo pronikalo dovnitř jen úzkými otvory. Na lavicích už seděly stovky soudců.

Obyčejní občané. Pekaři. Kováři. Obchodníci. Rolníci. Právě oni dnes rozhodovali o lidském životě.

Jejich tváře byly vážné. Někteří si Fryné zvědavě prohlíželi. Jiní se jejímu pohledu vyhýbali.

Posadila se na místo určené obžalovaným. Na okamžik zavřela oči.

Vzpomněla si na rodné Thespie. Na zelené kopce. Na dětství, kdy ještě nikdo neznal její jméno.

Jak zvláštní.

Stačilo několik let a stala se ženou, o níž mluvilo celé Řecko. Jenže sláva bývá vrtkavá. Stejně rychle, jako člověka vynese vzhůru, jej může zničit.

Dveře se otevřely. Do síně vstoupil žalobce. Za ním kráčel řečník Hypereidés.

Fryné se na něj krátce podívala. Nebylo třeba slov. Oba věděli, že dnes nepůjde jen o zákony. Půjde o lidské emoce.

Žalobce vystoupil doprostřed síně.

„Muži Athén,“ začal zvukným hlasem. „Dnes před vámi nestojí obyčejná žena. Stojí zde někdo, kdo svou pýchou uráží naše bohy. Žena, která svou krásou svádí občany, kazí mravy našeho města a věří, že pro ni zákony neplatí.“

V sále se ozval souhlasný šum.

Žalobce pokračoval. Mluvil dlouho. Připomínal její bohatství. Její slavné hostiny. Muže, kteří ji navštěvovali.

Pokaždé vyslovil slovo hetéra tak, jako by šlo o nejhorší urážku.

Fryné seděla bez hnutí. Věděla, že se nesmí nechat vyprovokovat.

Pak přišla řada na Hypereida.

Postavil se pomalu. Nezačal hlasitým projevem. Naopak. Jeho hlas byl klidný.

„Muži Athén,“ řekl. „Soudíme dnes člověka, nebo závist?“

Soudci zpozorněli.

„Kde jsou důkazy? Kdo viděl Fryné znesvětit chrám? Kdo slyšel, že se vysmívala bohům? Nepřinášíte svědectví. Přinášíte jen pomluvy.“

Postupně rozebíral jedno obvinění za druhým. Ukazoval jejich rozpory. Připomínal, že Fryné věnovala peníze na náboženské slavnosti i oběti bohům.

Mluvil téměř hodinu. Když skončil, rozhlédl se po soudcích. Na jejich tvářích však nečetl přesvědčení. Jen pochybnosti. A pochybnosti znamenaly nebezpečí.

Hypereidés na okamžik sklopil hlavu.

Potom se pomalu otočil k Fryné. Přistoupil blíž.

„Promiň,“ zašeptal tak tiše, že to slyšela jen ona.

Fryné pochopila.

Na okamžik zavřela oči. Neucukla a neprotestovala.

Hypereidés uchopil sponu na jejím rameni. Jemná látka se tiše sesunula na zem. Soudní síní projel hlasitý šum.

Několik mužů vstalo. Jiní zůstali sedět s otevřenými ústy. Před nimi nestála svůdnice. Stála před nimi žena. Hrdá. Klidná a beze studu.

Hypereidés zvedl ruku.

„Podívejte se na ni,“ pronesl pevným hlasem.

„Říkáte, že bohové opustili tuto ženu. Opravdu tomu věříte? Copak sama Afrodita neukazuje svou přízeň právě prostřednictvím krásy? Chcete odsoudit dar, který podle vašich vlastních představ pochází od bohů?“

Nikdo neodpověděl. V síni bylo naprosté ticho. Bylo slyšet jen vzdálené volání ptáků za otevřenými okny.

Soudci pomalu skláněli hlavy. Někteří si nervózně mnuli vousy. Jiní se dívali do země.

Hlasování začalo. Jedna destička za druhou mizela v bronzových nádobách.

Fryné znovu seděla zahalená ve svém plášti. Nepokoušela se odhadnout výsledek.

Jen čekala.

Čas se vlekl nekonečně dlouho. Nakonec předseda soudu povstal. Rozvinul voskovou tabulku.

Celá síň zadržela dech.

„Soud rozhodl...“

Odmlčel se.

„Fryné se zprošťuje všech obvinění.“

V místnosti propukl hluk. Jedni hlasitě tleskali. Druzí nespokojeně odcházeli.

Hypereidés si unaveně sedl.

Fryné se pomalu zvedla.

Na okamžik se rozhlédla po mužích, kteří ještě před chvílí rozhodovali o jejím osudu.

Pak beze slova odešla.

Venku svítilo stejné slunce jako ráno. Athény žily svým obvyklým životem. Jen ona věděla, že ode dneška už nebude pouze nejkrásnější ženou Řecka.

Stane se legendou.

A jako každá legenda bude i její příběh po staletí balancovat na hranici mezi skutečností a vyprávěním. Někteří antičtí autoři přísahali, že právě takto se soud odehrál. Jiní pochybovali, že by athénský soud podobnou scénu vůbec připustil. Pravdu už dnes neznáme.

Dívka z Thespií – Od chudoby k bohatství

Fryné, vlastním jménem pravděpodobně Mnésareté („Ta, která pamatuje na ctnost“), se narodila kolem roku 371 př. n. l. v maloasijském městě Thespie v Boiótii, nedaleko Théb. Přezdívku Fryné („Ropucha“) získala až později, údajně kvůli nažloutlému odstínu své pleti. Přesto se z ní stala žena, kterou antičtí autoři označovali za jednu z nejkrásnějších a nejvlivnějších hetér starověkého Řecka.

O jejím dětství existuje jen velmi málo spolehlivých historických zpráv. Antické prameny uvádějí, že pocházela z chudých poměrů. Její rodina si vydělávala drobnými řemesly nebo obchodem a často zápasila s nedostatkem prostředků. Fryné proto už od útlého věku poznávala tvrdý život obyčejných Řeků.

Jako dítě byla tichá, všímavá a neobyčejně bystrá. Rychle si osvojovala vše, co kolem sebe viděla, a dokázala dobře odhadnout náladu i úmysly lidí. Přestože dívkám nebylo běžně dopřáváno vyšší vzdělání, naučila se základům čtení, domácích prací a náboženských obřadů. Její skutečnou školou se však stalo tržiště, kde denně pozorovala kupce, cestovatele, vojáky i řečníky.

Když jí bylo kolem deseti let, zasáhly Boiótii válečné nepokoje, které narušily obchod i život mnoha rodin. Některé pozdější prameny naznačují, že právě tehdy se její rodina dostala do ještě větší chudoby. Ačkoli podrobnosti nejsou známy, je pravděpodobné, že Fryné musela pomáhat s obživou domácnosti.

V období dospívání se začala projevovat její výjimečná krása. Současníci později popisovali její harmonické rysy, světlou pleť a půvabný hlas. Ještě více než vzhledem však vynikala sebejistotou, pohotovostí a schopností vést rozhovor. Uměla naslouchat, klást správné otázky a získávat si důvěru lidí všech společenských vrstev.

Ve čtrnácti až patnácti letech již bylo zřejmé, že se její život bude odlišovat od osudů většiny řeckých dívek. Zatímco jiné čekal sňatek a život v domácnosti, Fryné toužila po větší svobodě a nezávislosti. Přesné okolnosti jejího odchodu z rodného města nejsou známy, ale historici se domnívají, že krátce po patnáctém roce života odešla do Athén, kde začala nový život.

Právě tam se postupně vypracovala mezi hetéry – vzdělané společnice nejbohatších a nejvlivnějších mužů řeckého světa. Její krása, inteligence a společenský talent z ní učinily legendární osobnost antiky, která inspirovala sochaře, malíře i básníky a jejíž jméno přetrvalo více než dva tisíce let.

Obchodní talent a sběr léčivých bylin

Předtím, než se stala nejbohatší ženou Athén, si podle některých pramenů přivydělávala sběrem a prodejem lučních bylin a přípravou léčivých mastí. Tento detail je zásadní pro pochopení jejího pozdějšího procesu: Fryné perfektně rozuměla přírodě, namíchávání kosmetických přípravků a lidské anatomii.

Její začátky v Athénách nebyly snadné. Musela si vybudovat reputaci v silném prostředí kurtizán, kde o pozornost bohatých athénských mužů nouze nebyla.

Fryné brzy začala vynikat svou výjimečnou fyzickou krásou, která se stala legendární. Na rozdíl od mnoha jiných žen odmítala používat těžká líčidla, což její přirozený půvab ještě více zvýrazňovalo.

A tak brzy překonala všechny svoje konkurentky. Zatímco běžné prostitutky prodávaly tělo na ulici za pár drobných, Fryné vytvořila z vlastní nedostupnosti luxusní zboží. Svou krásu vystavovala na odiv jen zřídka. Na veřejnosti chodila zahalená v hustých pláštích, nenosila výrazná líčidla a vyhýbala se veřejným lázním. Kdo ji chtěl spatřit, musel zaplatit obrovské sumy.

Podle historických zpráv si účtovala astronomické částky. Stala se tak pohádkově bohatou, že její jmění konkuruje majetkům nejbohatších politiků a vojevůdců té doby.

Živá bohyně – Vztah s Praxitelem a kulturní revoluce

Málokdo si uvědomuje, jak zásadní rozvrat způsobila Fryné v řeckém umění.

Do 4. století př. n. l. byla řecká sochařská tradice přísně konzervativní: božstva a hrdinové byli zobrazováni v ideálních tvarech, přičemž ženská božstva – a zejména bohyně Afrodita – byla vždy zobrazována plně oděná. Nahota byla vyhrazena výhradně mužským atletům a válečníkům (kúros).

Fryné tento náboženský a estetický kánon navždy rozbila.

Múza a milenka nejslavnějšího sochaře

Sochař Praxiteles, jeden z nejvýznamnějších umělců starověku, se stal jejím milencem i uměleckým partnerem. Její tělo se pro něj stalo absolutní inspirací. Fryné se stala modelem pro slavnou sochu Afrodity Knidské – vůbec první monumentální nahou ženskou sochu v západním umění.

Tento čin způsobil ve své době obrovský skandál. Město Kós, které si u Praxitela sochu původně objednalo, byla dílem tak šokována, že jej odmítla a raději si koupila tradiční, zahalenou verzi. Obyvatelé ostrova Knidos však nahou sochu koupili a umístili ji do otevřeného chrámu. Socha

se stala okamžitou senzací – lidé z celého Středomoří cestovali na Knidos jen proto, aby spatřili kamenné tělo, jehož předlohou byla právě Fryné.

Dobové svědectví

Praxiteles vtiskl chladnému mramoru nejen podobu bohyně, ale i živé teplo a touhu Fryné. Lidé nechodili uctívat dřevěné modly, chodili vzývat ženu, která se stala živoucím obrazem Lásky.

Náboženská úcta, nebo svatokrádež?

Fryné si byla vědoma své náboženské a estetické síly. Dvakrát do roka, během svátků Eleusínských mystérií a Poseidónií, předváděla rituál, o kterém se v učené společnosti mluvilo jen šeptem.

Před očima tisíců shromážděných diváků na pobřeží u Eleusíny si svlekla šaty, rozpustila vlasy a pomalu vstoupila do mořských vln. Tímto gestem převtělovala mýtus o zrození Afrodity z mořské pěny (Afroditá Anadyomené).

Pro obyčejný lid i malíře (jako byl slavný Apellés, který podle této scény namaloval svůj nejznámější obraz) šlo o posvátný zážitek. Pro náboženské konzervativce to však byla drzá provokace a znesvěcení božských obřadů.

Temné pozadí procesu: Špionáž, politika a obvinění z bezbožnosti

Nejslavnější moment jejího života – soudní proces, během něhož byla odhalena – je v populární kultuře prezentován jako romantická epizoda o vítězství krásy nad spravedlností. Historická realita za tímto procesem však byla plná politických intrik, špionáže a třídního boje.

Kdo byl žalobce Euthias?

Žalobcem v procesu nebyl neznámý mravokárce, ale Euthias, významný athénský politik a řečník. O čem se však mlčí, je osobní a finanční motivace jeho činu.

Euthias byl dřívějším milencem a zákazníkem Fryné. Když ho Fryné odmítla a dala přednost bohatším či vlivnějším mužům (jako byl řečník Hypereidés nebo sochař Praxiteles), Euthias se rozhodl pro pomstu.

Využil právního institutu grafé asebeias (žaloba z bezbožnosti) – stejného paragrafu, na jehož základě byl o několik desetiletí dříve popraven filozof Sókrates.

Skutečné body obžaloby

Obvinění nebylo pouhou zástěrkou. V Athénách 4. století př. n. l. byla asebeia (bezbožnost) ohrožením samotného státu.

Euthias obvinil Fryné z několika konkrétních a velmi nebezpečných činů.

Obvinil ji, že v Athénách tajně organizovala uctívání cizorodého, extatického boha Isodaita (Thráckého nebo Frýžského původu) a pořádala nelegální obřady pro muže i ženy.

Její rituální koupání v moři označil za rouhání, při němž se stavěla na úroveň samotné Afrodity.

Tvrdil, že ve svém domě shromažďovala mladé Athéňany a sváděla je k neúctě k tradičním městským bohům.

Pokud by byla Fryné uznána vinnou, nečekalo by ji vyhnanství, ale trest smrti – vypití jedu nebo svržení do propasti.

Právní manévr: Proč ji Hypereidés odhalil?

Gesto obhájce Hypereida, který před stovkami soudců strhl z Fryné šat, nebylo jen erotickým rozmarem. Šlo o dokonalé využití řecké náboženské psychologie.

V řecké víře existoval koncept zvaný charis (božská milost) a kalokagathia (souvislost mezi vnější krásou a vnitřní dobrotou). Řekové věřili, že dokonalé a krásné tělo nemůže skrývat zlou, bezbožnou duši, protože krása je přímým otiskem přízně bohů.

Když Hypereidés ukazoval na její ňadra a tělo, nepředváděl erotickou show. Apeloval na náboženský strach soudců (deisidaimonia).

Ptal se jich: „Odvážíte se zabít tělo, které sama Afrodita vytvořila ke svému obrazu? Nebudou se vám bohové mstít, když zničíte jejich vlastní chrám?“

Soudci Fryné neosvobodili proto, že by byli eroticky vzrušeni, ale proto, že se báli hněvu bohyně Afrodity.

Neznámá tvář Fryné – Politická moc a nabídka Thebám

Málokdo ví, že Fryné využívala své bohatství k přímým zásahům do mezinárodní politiky a architektury tehdejšího světa. Byla pravděpodobně nejbohatší soukromou osobou v celém Řecku, což jí umožňovalo chovat se jako suverénní panovnice.

Nejznámějším, ale zároveň nejméně chápaným gestem jejího života byla nabídka obyvatelům Théb. Když byl tento mocný městský stát v roce 335 př. n. l. srovnán se zemí vojskem Alexandra Velikého, Thébané neměli prostředky na jeho obnovu.

Fryné přijela k ruinám města a nabídla obyvatelům, že ze svých soukromých financí kompletně zaplatí obnovu hradeb a domů.

Měla však jednu podmínku. Na městské bráně měl být vytesán tento nápis:

Zničil Alexandr Veliký, obnovila Fryné, hetéra.

Thébané tuto nabídku hrdě odmítli. Myšlenka, že by jejich hrdinné město, domov Herakla a Epameinóna, bylo zachráněno penězi získanými z prostituce a hetérismu, pro ně byla neakceptovatelnou potupou.

Pro Fryné to však byl mistrovský tah: ukázala celému řeckému světu, že jedna jediná žena z Thespií má větší finanční moc než celý slavný městský stát.

Když jí Thébané odmítli, vložila Fryné své peníze do nejposvátnějšího místa celého Řecka – do Delf.

Vzpříčila se všem tradicím a nechala v delfské svatyni postavit svou vlastní pozlacenou bronzovou sochu, kterou vytvořil sám Praxiteles. Socha stála na mramorovém podstavci přímo mezi sochami králů a vojevůdců – konkrétně mezi sochou archonského krále Archidáma a spartského vojevůdce Lysandra.

Tento čin vyvolal obrovský filozofický a společenský odpor.

Filozof Kratés z Théb nazval její sochu „monumentem řecké nemravnosti a zkaženosti“.

Běžní návštěvníci byli šokováni, že žena neobčanského původu stojí na stejném místě jako největší hrdinové řeckých dějin.

Fryné tím však dosáhla svého. Zajistila si věčnou paměť na místě, které bylo považováno za pupek světa (omfalos).

Poslední léta a historický odkaz

O sklonku života Fryné máme jen velmi málo přímých zpráv, což je pro antické ženy typické. Jakmile ztratily mladost a krásu, antičtí kronikáři o ně

přestali jevit zájem. Přesto z nepřímých indicií víme, jak vypadalo její stáří a odkaz.

Finanční nezávislost a stáří

Na rozdíl od mnoha jiných hetér, které ve stáří dožívaly v chudobě a zapomnění, byla Fryné vynikající investorkou. Své obrovské příjmy ukládala do nemovitostí, šperků, drahých kovů a půjček athénské elitě.

Nezávislost si udržela až do smrti. Dožila pravděpodobně v průběhu konce 4. století př. n. l. v Athénách jako vážená a bohatá stařena, k níž si chodily pro rady mladší generace hetér i umělců.

Odkaz Fryné v různých oblastech

Zavedení ženského aktu do západního kanónu (Afroditá Knidská).

Důkaz, že žena v patriarchálním Řecku mohla získat finanční dominanci.

Precedent využití náboženské psychologie a vnímání krásy při obhajobě u soudu.

Inspirace pro umělce až do 19. století (např. slavný obraz Jean-Léon Gérôma Fryné před areopagem).

Závěrečné zhodnocení: Mýtus versus realita

Fryné bývá často romantizována jako pasivní symbol krásy. Ve skutečnosti byla chladnokrevnou manažerkou své vlastní značky.

Prohlédla pokrytectví athénské společnosti, která ženy zavírala do domů, ale zároveň tajně toužila po kráse a rozkoši. Dokázala využít mužské marnivosti, náboženského strachu a uměleckého génia ke svému prospěchu.

Z chudé a traumatizované dívky z Thespií se stala žijící legendou, která finančně přerostla města, inspirovala nejslavnější díla antiky a ukázala, že i v přísně patriarchálním světě může žena vládnout – pokud má dostatek rozumu, odvahy a schopnosti proměnit svou zdánlivou slabost v absolutní moc.

Thais (asi 340 – 280 př. n. l.)

Noc nad perskou vysočinou byla nebývale teplá a těžká.

Nad rozlehlým královským komplexem v Persepoli se vznášela opojná směs vůní. Palác stál pyšně na mohutné kamenné terase pod posvátnou Horou Milosrdenství. Neviditelný závoj vůní zahaloval jeho síně i zahrady.

Horkým vzduchem prostupovala pryskyřičná vůně libanonských cedrů. Z jejich trámů byly vystavěny honosné stropy i slavnostní sály. Z bronzových kadidelnic stoupaly modravé spirály drahocenného indického kadidla.

Z nádvoří a královských kuchyní se linula vůně pečeného jehněčího a zvěřiny. Maso se opékalo nad žhavým dřevěným uhlím. Jeho aroma doplňoval šafrán, koriandr, kmín a divoký tymián. Vzduchem se nesla také sladká, téměř medová vůně tmavého vína z úrodných vinic šírázského údolí. Při hostinách je sluhové nalávali do zlatých číší. Okázalostí se těmto slavnostem nic nevyrovnalo.

Celý palác dýchal přepychem a mocí. Každý závan větru přinášel novou vůni. Jednou byla těžká a hřejivá. Podruhé svěží a pryskyřičná. Společně vytvářely podmanivou symfonii. Každému návštěvníkovi připomínala, že vstoupil do srdce nejmocnější říše tehdejšího světa. Místa, kde se bohatství, umění i vládcova sláva spojovaly v jediný nezapomenutelný obraz.

Palác achaimenovských králů vybudoval před dvěma stoletími Dareios Veliký se svými následovníky. Večer zářil ve světle tisíců olejových lamp a mosazných pochodní. Kamenné reliéfy na branách a schodištích

zachycovaly průvody poddaných ze čtyřadvaceti národů říše. Přinášeli zlato, slonovinu, exotická zvířata i jemné tkaniny. Ještě před několika měsíci odtud vládl Dareios III. Považoval se za Krále králů a Vládce světa.

Dnes v jeho síních hodovali ti, které Peršané po generace považovali za barbary ze severozápadu.

Makedonci slavili.

Po šesti letech nepřetržitého tažení, po krvavých bitvách u Issu a Gaugamél, byla Achaimenovská říše v troskách. Město Persepolis, které po dvě stě let symbolizovalo neotřesitelnou moc a nesmírné bohatství, leželo u nohou Alexandra Velikého. Z jeho přísně strážných pokladnic odvážely tisíce mezků a velbloudů tuny zlata a stříbra – kořist tak obrovskou, že se Řekům při pohledu na ni tajil dech.

Hudba v Apadaně, velkolepé audienční síni, sílila a odrážela se od vysokých stropů. Do rytmu bubnů a kithar tančily mladé zajaté dívky i řecké společnice. Číše z tepaného zlata se znovu a znovu plnily opojným nápojem. Hlasitý smích opilých vojevůdců přehlušovaly jemnější tóny fléten i cinkání bronzových pohárů.

Na čestném místě, zahalen v purpuru a opřený o vyřezávané podušky, seděl sám Alexandr.

Bylo mu sotva šestadvacet let. Vypadal mladší, než napovídala jeho pověst, ale v jeho oči se zrcadlila nebezpečná směs geniality a neomezené moci. Vládl teritoriu rozprostírajícímu se od Egejského moře až po řeku Indus. Jeho generálové – Parmenión, Krateros, Hephaistión a Ptolemaios – pili na další vítězství. Vzduch byl nasycen triumfem a pocitem, že pro tyto muže neexistují žádné hranice.

Mezi hodovníky se s přirozenou elegancí pohybovala žena.

Na první pohled mohla působit jen jako další z mnoha krásných společnic, které doprovázely řecké vojsko na jeho asijském tažení. Přesto ji v táboře znal každý – od posledního pěšáka po samotného krále.

Jmenovala se Thais.

Pocházela z Athén, srdce řecké kultury a vzdělanosti.

Byla hetérou – nezávislou, vysoce vzdělanou společnicí a umělkyní, která nepatřila žádnému muži jako majetek. Neovládala jen umění tance a zpěvu; dokázala bez zaváhání debatovat o filozofii, poezii či politice s těmi nejučenějšími muži své doby. Její krása a půvab jí otevíraly dveře do nejluxusnějších paláců, ale byl to především její ostrý vtip a bystrý rozum, co jí umožňovalo udržet si vliv na místní elitu.

Když projížděla očima po opilém shromáždění, pohledy mužů ji provázely jako stín. Byla milenkou Ptolemaia, jednoho z Alexandrových nejbližších přátel a osobních strážců, avšak její vliv se dotýkal celého královského dvorce.

Thais se na chvíli vzdálila od hlučícího stolu a zastavila se u jednoho z mohutných, osmnáct metrů vysokých kamenných sloupů. Na jeho povrchu, detailně vytesaném do šedého vápence, byli vyobrazeni perští poddaní. Babylóňané s kadeřavými vousy, Egypťané v jemných suknicích, Médové v dlouhých pláštích.

Šlo o vizuální pomník říše, která si podmanila známý svět. Říše, která před sto padesáti lety vyslala své nekonečné armády, aby zničila řecké městské státy.

Thais přejela jemnými prsty po chladném kameni.

Vzpomněla si na příběhy, které slýchala od dětství v rodných Athénách. Na vyprávění starců o plamenech, které pohlcovaly Řecko. Na perského krále Xerxa I., jehož vojska v roce 480 př. n. l. dobyla Athény, vyplenila Akropoli a spálila posvátné chrámy bohyně Athény do základů. Vzpomněla si na vyprávění o rozbitých sochách a matkách, které plakaly nad popelavými troskami svých domovů.

Řekové na tuto potupu nikdy nezapomněli. Oficiálním důvodem celého Alexandrova tažení byla přece "křížová výprava" a pomsta za perské

zločiny. A přesto zde, v srdci Persie, Alexandr váhal. Uvažoval o tom, že Persepolis zachová jako své nové sídelní město.

Hodování dosahovalo vrcholu.

Víno teklo proudem a opilost přerůstala v nekontrolovanou euforii. Alexandr se zápalem poslouchal historky svého přítele Ptolemaia. Vítězové uvěřili ve svou vlastní božskost.

V tom momentě Thais pomalu vystoupila do samotného středu sálu.

Její pohyb byl tak nečekaný a rozhodný, že hudebníci postupně utichli. Rozhovory u stolů utichaly a několik desítek párů očí – zakalených vínem a únavou – se obrátilo jejím směrem.

Zvedla nad hlavu masivní zlatou číši, v níž se odráželo světlo pochodní.

„Řekové!“ zvolala jasným, zvonivým hlasem, který se rozlehl pod vysokým stropem.

V sále zavládlo absolutní ticho.

„Říkáme si vítězové světa!“ pokračovala a v jejím hlase se mísila ironie s vášní. „Ale opravdu jsme zvítězili? Nebo jsme se jen usadili v křeslech našich neporažených nepřátel?“

Nikdo se neodvážil odpovědět.

„Tady,“ řekla a ukazovala číši kolem sebe na vyřezávané stropní trámy a reliéfy, „sedíme a pijeme v paláci těch, kteří kdysi spálili naše domovy. Těch, kteří znesvětili svatyně na Akropoli a proměnili Athény v hromadu popela. Pokud dnes odejdeme a necháme tento monument perské pýchy nedotčený, co zbyde z naší pomsty? Kdo si bude pamatovat jejich zločiny a náš triumf?“

Sálem se projela vlna šepotu a vzrušení.

Thais udělala několik pomalých kroků přímo k Alexandrovi. Pohled měla pevný, téměř hypnotizující.

„Dovol nám – dovol mně, ženě,“ řekla s dramatickým podtextem, „aby dnešní noc přinesla konečnou odplatu. Dovol mi zapálit palác toho krále, který přinesl Řecku tolik žalu. Ať se ví, že ženy, které doprovázely Alexandra, dokázaly uštedřit Persii větší trest než všichni velcí vojevůdci na moři i na pevnině!“

Alexandr se na okamžik zamyslel.

Víno zatemnilo jeho chladný taktizující rozum. Vítězství posílilo jeho sklon k teatrálním, symbolickým gestům. Nebo možná v hloubi duše věděl, že zničení Persepole znemožní perské šlechtě pomýšlet na návrat starých časů.

Na jeho tváři se objevil divoký, chlapecký úsměv.

Vstal.

„Ať tedy Persie pozná, jak chutná řecký oheň!“ vykřikl.

Vzal z rukou služebníka hořící pochodeň. Sálem se rozlehl nepředstavitelný řev a jásot opilých vojáků. Dvořané, velitelé i hetéry začali strhávat pochodně ze stěn.

Thais uchopila hořící smolné dřevo jako první.

V čele divokého, smějícího se průvodu vyšli z hodovní síně na velkou terasu. Východní vítr si pohrával s plameny a roznášel jiskry do temné noci.

Před nimi se tyčil Velký palác – architektonický zázrak spojený z cedrového dřeva z Libanonu, ozdobený drahocennými tapisériemi, vyřezávanými branami a suchým, vysoce hořlavým nábytkem.

Thais přistoupila k těžkému vyšívanému závěsu u vstupu do královských komnat. Bez zaváhání k němu přiložila plamen.

Na okamžik se nic nedělo.

Pak látkou projela tenká, jasně oranžová čára.

Během několika vteřin vyšlehly plameny vysoko k cedrovému stropu. Oheň našel věkovité, suché trámy a s praskáním se začal šířit neuvěřitelnou rychlostí. Vítr dující z horského průsmyku fungoval jako obří dmychadlo.

Jeden sloup za druhým mizel v rudé, kouřové záři.

Makedonští vojáci křičeli v extázi, tančili kolem hořícího kolosu a házeli do oken další a další pochodně. Zlaté a stříbrné ozdoby na stropech se začaly tavit a stékat na kamennou podlahu jako krvavé slzy.

Nad Persepolem se vznesl gigantický sloup černého kouře a plamenů, který byl viditelný na desítky kilometrů do pusté perské krajiny. Palác, budovaný po generace nejlepšími architekty tehdejšího světa, se během jediné noci měnil v doutnající ruiny.

Thais stála opodál na kamenném stupni.

Na její tváři se zrcadlil odraz ničivého živlu.

Nevěděla, zda právě vykonala spravedlivý akt dějinné odplaty, nebo se stala iniciátorkou kulturního barbarství, které budou budoucí generace odsuzovat stejně jako Xerxovo vypálení Athén.

Jisté bylo jen jedno.

Od této noci bylo její jméno navždy zapsáno do análů historie – vypáleno do paměti lidstva plamenem, který pohltit nejmocnější říši starověku.

Mýtus a realita – Kdo byla skutečná Thais?

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Nejznámější kurtizány historie .
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.